

१२. पुन्हा एकदा

प्रतिमा इंगोले (१९५३) : ग्रामीण कथाकार, कवयित्री. 'हजारी बेलपान', 'अकसिदीचे दाने', 'सुगरनचा खोपा', 'जावयाचं पोर' इत्यादी कथासंग्रह; 'भुलाई' हा कवितासंग्रह; 'बुढाई' ही कादंबरी प्रसिद्ध. अस्सल वैदर्भी बोलीचा प्रभावी वापर हे त्यांच्या लेखनाचे खास वैशिष्ट्य आहे.

नवनिर्माणाचा ध्यास घेतलेल्या मनाच्या भावस्थितीचे वर्णन प्रस्तुत कवितेत कवयित्रीने केले आहे.

पुन्हा एकदा
चमकावी तीज
उतरावी खाली
भिनावी रक्तात
पेटावे रनायू
करीत पुकार
पुन्हा एकवार

पुन्हा एकदा
घालीत पिंगा
पावसाच्या सरी
व्हाव्यात बेभान
कोसळाव्या खाली
मातीत माती
व्हावी एक...
पुसून टाकीत
भेदाभेद...
पुन्हा एकवेळ...

पुन्हा एकदा
घुमावा तारा
युवक इथला
भारला जावा
भुलावी तहान
विसरावी भूक
नवनिर्माणाची
लागावी चाहूल
उजळावी भूमी...
दिगंतात...
पुन्हा एकदा...

स्वाध्याय

प्र. १. कवयित्रीला असे का म्हणावेसे वाटते? ते लिहा.

- (१) पावसाच्या सरी कोसळाव्यात, कारण
 (२) भुलावी तहान विसरावी भूक, कारण

प्र. २. खालील घटनांचे कवयित्रीला अपेक्षित परिणाम लिहा.

गोष्टी	परिणाम
(१) वीज चमकणे.	
(२) वारा घुमणे.	

प्र. ३. खालील प्रतीके व त्यांचा अर्थ यांच्या जोड्या लावा.

‘अ’ गट

- (१) वीज रक्तात भिनावी
 (२) मातीत माती एक व्हावी
 (३) नवनिर्माणाची चाहूल लागावी
 (४) पुसून टाकीत भेदभाव
 (५) उजळावी भूमी दिगंतात

‘ब’ गट

- (अ) सर्वत्र भारत भूमी चमकावी
 (आ) समाजातील भेदभाव नष्ट व्हावे
 (इ) मातीने भेदभाव विसरावा
 (ई) माणसांत उत्साह निर्माण व्हावा
 (उ) नवनवीन गोष्टीची निर्मिती करण्याची इच्छा व्हावी

प्र. ४. भावार्थाधारित.

‘मातीत माती व्हावी एक, पुसून टाकीत भेदाभेद’ या काव्यपंक्तीतील सामाजिक आशय स्पष्ट करा.

प्र. ५. अभिव्यक्ती.

- (१) आपल्या देशात शांतता निर्माण व्हावी यासाठी ‘पुन्हा एकदा’ काय व्हावे असे तुम्हांस वाटते, ते स्वतःच्या शब्दांत सविस्तर लिहा.
 (२) कवितेचा तुम्हांला समजलेला भावार्थ स्पष्ट करा.

अपठित गद्य आकलन.

● खालील उतारा काळजीपूर्वक वाचून त्याखालील कृती करा.

प्र. १. चौकटी पूर्ण करा.

- (अ) झेंड्याचा पांढरा रंग गुणांचा निदर्शक
 (आ) झेंड्याचा केशरी रंग गुणांचा निदर्शक
 (इ) झेंड्याचा हिरवा रंग गुणांचा निदर्शक

आपल्या झेंड्याचा मधला भाग पांढरा आहे. त्याचा अर्थ काय? पांढरा रंग प्रकाशाचा सत्याचा व साधेपणाचा निदर्शक आहे आणि त्यावरील अशोकचक्र काय सांगते? ते सद्गुणांची, धर्माची खूण सांगते. या झेंड्याखाली काम करताना आपण धर्ममय राहू, सत्यमय राहू असा त्याचा अर्थ आहे. आपल्या वर्तनाची ही सूत्रे राहू देत. या चक्राचा आणखी काय अर्थ आहे? चक्र म्हणजे गती. हे चक्र सांगते, की गतिमान राहा. केशरी रंग त्यागाचा व नम्रतेचा निदर्शक आहे आणि हिरवा रंग म्हणजे हरितश्यामल भूमातेचा. या ध्वजाखाली उभे राहून सेवावृत्तीने व निरहंकारीपणाने आपण पृथ्वीवर स्वर्ग निर्मूया.

प्र. २. झेंड्यातील अर्थपूर्णता स्वभाषेत स्पष्ट करा.